

tias proebuerunt. aramque sanguine imbuerunt. Indignis autem mortuis alienigenae, ac sacerdotibus profani in se habentur; porque atria divina stagnum fecerat diversorum cadaverum sanguis. Quid tantum passa es a Romanis, o miserrima civitas! qui tua intestina scelera purgaturi flammis introiere! Jam enim Dei locus non eras, neque manere poteras, domesticorum funerum facta sepulchrum, et quae sanum civili bello tumultum constitueras. » Idem, lib. VI, xvi: « Puto, inquit, quod si Romani contra tam noxios nostrae gentis homines venire tardassent, aut hiatu terrae devorandam fuisse civitatem. aut diluvio perituram, aut fulminum instar Sodome incendia pasuram. Multo enim magis impiam progeniem tulit, quam ea fuit quae illa supplicia pertulerat. » Ecce haec est abominatio desolationis.

Moraliter, abominatio desolationis et haeresis, praesertim iconoclasmas, ac sacrilegia. Haeresis enim est idolum abominatio Deo, ob quod desolationem regnis et gentibus, ac jugum Turcicum induci, uti jam Africa, Graecia, Syriae, Asiae, etc., inductum videmus. Vide Barradium, tom. III, lib. IX, cap. viii, in *Morali*. Cum enim haeretici, praesertim iconoclastae, sacra et templa violant, Sanctorum imagines confringunt, et loca sacra profanant, tunc certa imminet reipublice cladis et desolatio. Ut omitam Sotiam, Angliam, Germaniam, Galliam, etc., exemplo sit Belgium nostrum quod, post iconoclasma anni 1366, sexaginta et amplius annos assiduis bellis ita vastatum est, ut illis plusquam vices centena milia, sive plusquam duo milliones hominum interempti sint, ac ipsum Belgium, quod olim erat paradysus, et orbis deliciae, jam non nisi ærumnarum et lacrymarum vallis esse videatur. Ita Deus ulciscitur sacrilegia, et violatam Numinis majestatem, cultum et religionem.

ET USQUE AD CONSUMATIONEM ET FINEM PERSEVERARIT DESOLATIO. — Septuaginta: *Et usque ad consummationem temporis consummatio dabitur super desolationem*. Videntur ipsi pro חתך *titach*, de quo mox, legisse חתך *titen*, id est dabitur; nun enim et *capitulum* eodem pene caractere scribuntur. Hebraea ad verbum habent, et usque ad finem perseverabit, vel conflabitur, vel liquefiet. Quae enim significat Hebraeorum *titach* ipsa (Jerusalem, vel desolatio et ira Dei) super desolationem Hierosolymae. Ita Galatinus supra, q. d. Sicut in Aetna, et olla Vulcanica perpetuo conflatur et bullit ignis, sulphur, saxa, cineres, aliaeque res igne Aetnae afflate et exuste: ita in ira Dei Jerusalem conflabitur, ut quasi jugiter ebulliat et ostendet suos cineres suae desolationis, qua afflata est a Deo per Romanos, et pergit afflari usque ad finem mundi, ut fit in Sodoma et Pontapoli.

Perperam ergo R. Salomon vertit et exponit, q. d. Titus ponat desolationem, ut sit sui idolum, in templo, et usque ad consummationem et constitutionem ipsius desolantis per Messie manus

faciendam, perseverabit desolatio, q. d. Donec Messias in fine mundi consumat et perdat hostes Judaeorum, qui Judeam desolarunt, durabit haec Judaeorum desolatio. Nec enim Titus vixit ad finem mundi, nec tunc a Christo perimendus est. Vatablus vertit et explicat, q. d. Destruet Titus Jerusalem, donec consumptio, et quidem certa, descendat super aeternum vel stupentem populum, propter desolationem urbis et templi.

Quam vera sit haec propheta docet experientia 1600 annorum, quibus Judaei sapienter se et templum erigere sunt aggressi, sed irrita conatu et frustra; ut inde certo conjicere liceat, perennem hanc fore eorum desolationem usque ad finem mundi, uti propheta hic Daniel. Ut alia exempla omitam, Julianus Apostata, volens sacrificia idolorum restituere, hortatus est Judaeos, ut similia sacrificia, more majorum, peragerent: responderunt illi sibi ex lege non licere extra Hierosolymam, ejusque templum sacrificare. Ergo Julianus jussit templum eis reaedificari, deditque ad hoc ex suo aërio sumptus et operas, magna Judaeorum letitia, et Christianorum luctu et metu. Sed eos animavit Cyrillus Hierosolymitanus Episcopus, ostendens ex hoc Danielis oraculo et ex verbis Christi, *Matth. xxiv*, Deum non permissurum ut hoc templum restauraret. Verus fuit vates, imo doctor. Nam Deus eos a fabrica tribus ostentis delerruit. *Primo*, cum jacerent fundamenta, ingentem terrae motum excitavit, qui fundamenta disturbavit. *Secundo*, igne de caelo missio, omnia fabricarum instrumenta, omnia ligna et lapides, omnemque fabricae materiam absumpsit: duravit hoc incendium per diem integrum. *Tertio*, nocte sequenti effugis crucis, radiorum luminis insignitas, illorum vestibus impressit, quas cum dies illucesceret, eernentes Judaei, cluere ac delere cupientes, nullo modo poterunt. Ita referunt Socrates lib. III, xvii, et Rufinus, lib. I, cap. lviii, et Chrysostomus, orat. 2 *Contra Judaeos*: « Hujus, ait, rei omnes nos testes sumus; nostra enim aetate ante annos viginti haec contigerunt; considera ergo insignem victoriam veritatis. »

Praedicit ergo hic Daniel perpetuam desolationem, tam templi quam urbis, faciendam a Tito; ita ut urbs Jerusalem non sit amplius regia Davidis et posterorum, ac Judeorum; sed serva et quasi mancipium Gentium, puta Romanorum, ac deinde Christianorum, ac postea Turcorum, uti jam est critique usque ad finem mundi, quando Antichristus rex Judaeorum Hierosolymae sedem regni constituet, ut patet *Apoc. xi, 8*. Quocirca Adrianus Imperator 64 anno post exidum Titi, puta anno Christi 104, Gentium coloniam in Jerusalem deduxit, eamque Aeliam Capitolinam nuncupavit, ac in ea templum Jovi aedificari curavit: emque Judaei hoc agere ferentes arma moverent, ita ab eo cæsi sunt, « ut pauci evaserint, » inquit Dionis *Epitome in Adriano*, « et

Templum fabrica templi omnino destruitur.

quingenta eorum arces munitissima, vicique celeberrimi et nobilissimi 983 funditus eversi sint. Cæsa sunt in excursionibus præliisque hominum quingenta octoginta milia; eorum autem qui fame, morbo et igni interierunt, infinita fuit multitudo, ut omnis pene Judea deserta fuerit. » Addit portenta quae id presignificaverunt: « Namque monumentum Salomonis, quod illi summa religione colunt, sua sponte divisum corruerat; lupi præterea et hyæne multae in urbes eorum rugientes atque ululantes introierant. » Tem-

plum ergo Judaeorum non reparabitur nisi in fine mundi ab Antichristo, qui in illo sedebit et adorabitur, ut dixi II *Thessalon. ii, 4*. Unde etiam tunc manebit in templo abominatio et desolatio, puta idolum Antichristi: licet enim Antichristus initio forte apud Judaeos simulaturus sit, se templum hoc velle reparare Deo eorum, tamen revera illud non Deo, sed sibi iudicabit: intendet enim hoc templum facere sedem suam, in qua ut numen sedeat et colatur. Ita Franciscus Suarez, et passim alii supra citati.

CAPUT DECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Hoc caput duorum quo sequuntur præfatio est: nihil enim aliud Propheta facit, quam in genere præponere visionem, quam illi particulat, cap. xi et xii, Angelus exponit: ita Maldonatus. Daniel ergo rugiens et jejuniens ob interruptam templi fabricam, videt Angelum miræ fulgidum a quo audit, vers. 12, exauditus esse preces suas, dicitque, vers. 13, pugnam angeli Judaeorum cum angelo Persarum et Græcorum

1. Anno tertio Cyri regis Persarum, verbum revelatum est Danieli cognomento Baltassar, et verbum verum, et fortitudo magna: intellexitque sermonem: intelligentia enim est opus in visione. 2. In diebus illis ego Daniel hebdomadam trium hebdomadarum diebus, 3. paucem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introierunt in os meum, sed neque unguento unctus sum: donec completerentur trium hebdomadarum dies. 4. Die autem vicesima et quarta mensis primi, eram juxta fluvium magnum, qui est Tigris. 5. Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce vir unus vestitus lineis, et renes ejus accincti auro obrizo: 6. et corpus ejus quasi chrysolithus, et facies ejus velut species fulguris, et oculi ejus ut lampas ardens: et brachia ejus, et quæ deorsum sunt usque ad pedes, quasi species æris candidis, et vox sermonum ejus ut vox multitudinis. 7. Vidi autem ego Daniel solus visionem: porro viri, qui erant mecum, non viderunt: sed terror nimius irruit super eos, et fugerunt in absconditum. 8. Ego autem relictus solus vidi visionem grandem hanc: et non remansit in me fortitudo, sed et species mea immutata est in me, et emarui, nec habui quidquam virium. 9. Et audivi vocem sermonum ejus: et audiens jacebam consternatus super faciem meam, et vultus meus hærebat terra. 10. Et ecce manus tetigit me, et crexit me super genua mea, et super articulos manuum mearum. 11. Et dixit ad me: Daniel, vir desideriorum, intellige verba, quæ ego loquor ad te, et sta in gradu tuo: nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens. 12. Et ait ad me: Noli metuere, Daniel: quia ex te primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, et ego veni propter sermones tuos. 13. Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti et uno diebus: et ecce Michael unus de principibus primis venit in adiutorium meum, et ego remansi tibi juxta regem Persarum. 14. Veni autem ut docerem te quæ ventura sunt populo tuo in novissimis diebus, quoniam adhuc visio in dies. 15. Cumque loqueretur mihi hujusmodi verbis, deieci vultum meum ad terram, et tacui. 16. Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea: et aperiens os meum locutus sum, et dixi ad eum qui stabat contra me: Domine mi, in visione tua dissoluta sunt compages meae, et nihil in me remansit virium. 17. Et quomodo poterit servus homini mei loqui cum Domino mee? nihil enim in me remansit virium, sed et halitus meus interoludat. 18. Rursum ergo tetigit

me quasi visio hominis, et confortavit me, 19. et dixit: Noli timere, vir desideriorum: pax tibi: confortare, et esto robustus. Cumque loqueretur mecum, convalui, et dixi: Loquere, Domine mi, quia confortasti me. 20. Et ait: Numquid scis quare venerim ad te? et nunc revertar ut praeriar adversum principem Persarum. Cum ego egrederer, apparuit princeps Graecorum veniens. 21. Verumtamen annuntiabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis: et tiemo est adiutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps vester.

1. ANNO TERTIO CYRI. — Anno 1 monarchie suae eversa Babylone, Cyrus ex ea liberaverat Iudaeos, eosque in Iudaeam dimiserat: anno 2 Cyri, Iudaei post reditum coeperunt templum reaedificare; sed statim vicine gentes illud impediturunt, Esdrae iv, 4. Intelligens hoc Daniel luxit et oravit Deum, ut haec impedimenta tollerent. Unde Deus illi haec visa objicit, quibus visio vobis satisfaciat. Tradunt Hebraei Cyrum tres tantum annos regnasse ut monarchem, unde et Daniel in tertio anno finit regnum Cyri.

ET VERBUM VERUM: — visio quam vidi, fuit vera, non ficta, non illusoria. Rursum, visio haec non fuit somnium, nec in somnis ostensa, uti fuerunt praecedentes cap. vii et viii, quas vere non vidi, sed in somnis visus sum mihi eas videre? hanc vero vigilans et reipsa vidi, ut patet vers. 7. Porro haec visio, id est visum, sive res visa, fuit species angusta angeli, quam describit vers. 3, cum suo exercitu, puta cum angelis ei subditis (1).

ET FORTITUDO MAGNA. — Hebraice est מַגְּבָא *tsaba*, quod alii capiunt pro מַגְּבָא *tsabi*, id est voluptas, q. d. Ex hac visione magna me incessit letitia et voluptas. Sed obstat quod vers. 8, Daniel se hac visione non delectatum, sed exterritum dicit.

Secundo, Maldonatus sic explicat, q. d. Visio haec mihi visa fuit valde fortis, id est vehemens, terribilis et tremenda.

Tertio et genuine, *tsaba*, est exercitus, q. d. Militia, vel exercitus magnus fuit objectum visionis meae; partim enim vidi, partim ab Angelo audivi exercitus angelorum cum suis principibus inter se depugnantes. Licet enim unus angelus apparuerit Danieli, tamen non dubium est eum, utpote principem, suos habuisse assecles, suasque copias, idque satis innuit vox « eorum; » haec enim erat vox multitudinis, ut dicitur vers. 6. Hoc enim cap. narratur praelia angelorum, sequenti vero praelia hominum.

2. LUGEBAM, — eo quod viderem multos Iudaeos

(1) Caeterum non est cur Daniele quae dehinc enarrat, non conspexisse vigilantem suis oculis, sed fuisse ei illa per somnium oblata putemus. Quod quidem Bertholdius colligit inde quod vers. 7 Danielis socios nihil eorum quae ipse videri conspexisse narratur. Sed si somniantes haec accidissent, quid opus fuit adiacere, quod soli Danieli haec fuerint conspecta? An praeter somniantem vicini etiam videri solent percipere de somni visione? Praeterea, vers. 7 additur, Danielis socios panico terrore correptos audivisse. Nec inest in tota ea quae sequitur narratio quidquam quod nos de somno cogitare debeat.

servitum libertati preferentes male in Chaldea manere, quam in patriam redire, inquit Theodoretus. Secundo et genuine: « Lugebam, » eo quod ob peccata populi urbs Jerusalem esset desolata, et templi fabrica a Cyro concessa, per Iudaeorum hostes et dolos impeditur, neque possem apud Cyrum haec de re agere, novumque edictum ad continuandam fabricam impetrare; eo quod Cyrus ab bellum Selyticum, in quo et hoc eodem anno perit, profectus erat: et Cambyzes ejus filius, qui regnum, absente Cyro, administrabat, Iudaeos non amabat, ut patet Esdrae iv, 6 et 7. Luget ergo et flet hic Daniel per tres septimanas pro salute populi, quem, ut vir desideriorum, unice exoptabat. Nam, ut ait S. Augustinus, XX *Civit. xvi*: « Quanto quis est sanctior, et sanelli desiderii plenior, tanto est ejus in orando fletus uberior. » Dum ergo orat, lacrymat Daniel, quia cor quasi liquefactum, per oculos et lacrymas Deo effundit, Deoque vim quasi affert, ejusque pietatis viscera commovet. Violente enim sunt principem praees lacrymis armatae et jejunium. Est hysterologia; hic enim vers. 2 et 3 praepo- nendi sunt versus primo: illa enim visio vers. 1, contigit post jejunium Danielis, explicaturque vers. 4 et sequentibus.

3. PANEM DESIDERABLEM, — id est panem delectatum, regium, candidum non comedi, sed cibarium, atrum et siligineum. Ita S. Hieronymus.

Notat S. Chrysostomus, hom. 3 *De Incomprehensibili Dei natura*, Daniele per abstinentiam meruisse celebrem illam visionem, et revelationem angeli, quae hoc cap. et seq. enarratur: cum per jejunium, inquit, mens ejus facta esset levior et spiritualior.

CARO ET VINUM NON INTROIERUNT IN OS MEUM. — Nota hic Daniele in jejunio usum fuisse delectu ciborum, et abstinuisse carne et vino: cur ergo Novantes hunc delectum taxant? praesertim, cum veteres christiani eum adhibuerint, usque sint xerophagia, id est cibus aridis, ut testantur Tertullianus, Cyprianus, Basilus et alii. Idque faciebant triplici de causa, primo ad penitentiam: sicut enim potus, quia liquidus et subtilis ac penetrans intima, intilimus singularis corporis partem afficit et recreat: ita abstinere a potu et a liquidis, vesiculis aridis, major est potentia quam veses liquidis, et abstinere aridis. Sic siliis magis affligit hominem quam fames; ac proinde facilius est esurientes abstinere a cibo, quam sitiatis abstinere a potu. Secundo, ad castitatem: cibi

enim aridi arefaciunt corpus, et humorem venereum consumunt. Tertio, ad sapientiam, studium et orationem; qui enim liquidis abstinet, caret vaporibus et fumis, qui caput, rationem et iudicium offuscant, obscurant et hebetant. Hinc vetus dictum: « Anima sica est sapientissima. » Huc spectat illud S. Bernardi, serm. 4 *De Quadragesima*: « Jejunium gratiam promeretur orandi, » quia scilicet gratia Deo oratur, ideoque impetretur, in quo consistit tota orationis vis et felicitas. S. Chrysostomus, orat. 1 *Contra Iudaeos*, putat Daniele hic omni omnino carne et cibo abstinuisse, ac proinde non comedisse phase, quod tamen lege praecipuum erat: haec enim contigerunt mense primo die 14 (ut patet vers. 3 et 4), quando comedendum erat phase. Haec sententia vera est: quia Iudaei in Babylone non celebrant phase; illud enim celebrandum erat Hierosolymae, juxta legem *Deuteronomii*, capite xvi, vers. 6.

SED NEQUE UNGUENTO UNCTUS SUM. — Orientales ut bantur unguentis et balneis, sed jejunantes et penitentes his quasi deliciis abstinabant: hinc monet Iudaeus Christus, ut, cum jejunant, unguent caput suum, ne videantur hominibus jejunare, *Matth. vi*, 16. Sic Magdalena Christum in convivio unxit, *Luc. vii*, 46. Hujus unctionis originem vide apud Plinium, lib. XIII.

4. TIGRIS, — dicitur est Tigris a tigre fera, eo quod ejus celeritatem in fluxu imiletur. Ita aliqui. Verum Q. Curtius, et Plinius, lib. VI, vii, asserunt Tigrim esse vocem Medorum, et significare sagittam; eo quod Tigris fluvius in suo cursu celeritatem sagittae videatur pene adaequare.

5. ECCE VIR UXUS. — Angelus unus specie viri. Notat, primo, Theodoretus, Carthusianus et Ferrerius angelum hunc fuisse eundem qui, cap. viii et ix, apparuit Danieli, scilicet Gabrielem.

Ex Daniele.

1. Levat oculos Daniel, et ecce vir unus,
2. Vestitus lineis, seu byssina;
3. Renes ejus accincti auro obrizo,
4. Oculi ei ut lampas ardens,
5. Brachia ejus, et quae deorsum usque ad pedes, quasi species aëris candentis,
6. Vox sermonum ejus ut vox multitudinis,
7. Facies ejus velut species fulguris.
8. Consternatur Daniel, et vultus ejus haeret in terra;
9. Tangitur manu, et erigitur super genua, et super articularum manuum.

Plura vide apud Alcazar in *Apocalyp. i*, 18, notat. 17, pag. 244 et sequentibus.

Hinc nota secundo: Linea vestis significat angelorum puritatem et innocentiam; item sacerdotium et religionem Machabeorum. Tertio, labores et arumnas, quibus ipsi pro ea instar lini carnati et probati fuerunt: haec enim praedicit An-

S. Gregorius autem, lib. XVII *Moral.* cap. viii, et Cassianus, *Collat.* VIII, cap. xiii, suspicant angelum hunc peculiarem habuisse curam Hebraeorum qui in Babylone erant captivi (1). Notat Antonius Fernandus, *visione XXVI*, sect. 1, tres angelos destinatos a Deo ad custodiam Hebraeorum: primum Michael, qui illorum erat custos, quatenus ipsi erant populus et Ecclesia Dei: hujus enim olim, et etiamnum praeses est Michael. Secundo, angelum peculiarem, qui Hebraeos, ut gens quaedam erat, sicut caetera per orbem sparsae, custodiebat: omnium enim communis opinio est cullibet regno unum praesse angelum. Tertium, Gabrielem, cui specialem curam Hebraeorum captivorum mandarat Deus. Apte autem vocatur Gabriel, id est *virtus Dei*, vel *Deus fortis*; ac specie non juvenis alati, ut alias, sed viri fortis apparuit: quia ejus visio spectabat, ut Daniel agnosceret Dei virtutem ac robur, cujus eximia documenta Deus ipse erat editurus in populi sui liberatione per Machabeos, juxta illud *Psal. lxxvii*: « Mirabilis Deus in Sanctis suis, ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi suae. » Pro quo advertit: Angelus hic novam et mire augustam habet formam, quia venit nuntiare Machabeorum victorias, atque gloriam et majestatem, quam per ea bella populus Dei erat adepturus. Porro bella haec, et victoria Machabeorum typus et figura fuerunt bellorum et victoriarum, quas christiani adepturi erant de idololatris, aliisque infidelibus Ecclesiam persequentibus. Unde S. Joannes, *Apoc. i*, 13, Christum vidit simili specie et ornatu, qualis fuit hic Danielis, qui sua et suorum christianorum patientia bella et triumphos ei praedixit.

Porro etsi alia fuerit visio Joannis, alia Danielis, tamen in multis haec illi fuit persimilis, ut patet ex hisce utriusque parallelis:

Ex Apocalypsi.

1. Convertitur Joannes, et videt similem Filio hominis,
2. Vestitus podere,
3. Praecinctum ad mamillas zona aurea,
4. Oculi ejus tanquam flamma ignis,
5. Pedes ejus similes aurichalco sicut in camino ardenti,
6. Vox illi tanquam vox aquarum multarum,
7. Facies ejus sicut sol lucent in virtute sua.
8. Cadi Joannes tanquam mortuus;
9. Imponitur super eum dextera, et mirifice confirmatur.

(1) Eius qui hoc versu et proximo describitur viri lineis induti, et infra xi, 6, fit mentio, tanquam duobus aliis

Gabriel angusta forma significat victoria Machabeorum Christi et Christianorum.

rum sacerdotium et labores.

et subtilis, uti sunt tele Cameracenses pretiose (que veterum fuit byssus): nam Daniel per hanc vestem introspexit ipsum angeli corpus, viditque simile esse chrysolitho.

Nota tertio: Zona angeli erat ex auro obrizo, hebraice *ophaz*, de quo dixi *Jerem.* x. 9. Fuit ergo accinctus, quasi promptus, expeditus et armatus ad bellum: nuntiavit enim cap. seq. bella in quibus ipse Machabæos aliosque fideles adjuturus erat. Ex adverso molles, inermes et desidiosi apud veteres vocabantur discineti. Hinc proverbium: «Ne glorioretur accinctus seque ut discinetus.» *q. d.* Ne canat dux vel miles epinicion ante victoriam, et, ut clare Chaldaeus vertit: *Ne laudet se expeditus, et descendens in prælium* (hic enim est accinctus), *sicut vir qui vincit et ascendit ex eo*: hic enim, bello confecto, arma ponit seque discingit. Quod usurpaxit rex Israel contra superbum et insolentem Benadad regem Syrie, *III Reg.* xx, 41. Porro zona aurea symbolum est charitatis: hæc enim est que angelum promptum et expeditum faciebat, impellebatque ad pugnandum pro populo Dei: illum ergo quasi zona militari accinxe- rat. Mystice significatur quod charitas ceteras virtutes, sicut zona vestes, stringat et complectatur, eisque emicet quasi omnium corona et complexio. Secundo, zona aurea significat charitatem Dei, quia *rens*, id est omnem concupiscentiam, delectationem et amorem succingit, atque in Deum trahit. Rursus mystice significat homines qui hæc charitatem Dei circumcincti, carnis mundique amorem et concupiscentiam frenant, dignos esse angelorum consortio, colloquio et consolatione. Tertio, zona est custodia sui et aliorum jugis, stabilis, eademque semper recurrens, inquit Dionysius, cap. xv *Cælest. Hierarch.* Quarto, zona aurea significat regale sacerdotium Machabæorum, qui contra Antiochum, et christianorum, qui contra Antichristum, quasi milites Dei et Christi, fortissime depugnavunt. Balteus enim aureus olim fuit insignie regum: et Machabæi non tantum sacer- dotes fuerunt, sed et principes ac reges. Tales quoque mystice sunt omnes christiani, auro charitatis, quasi gladio invicti, succincti: hos enim, ut dixi, representat hic angelus. Ita «S. Stephanus

ille vers. 5 commemorat, qui in utraque flavii ripa stabant, superior. Sane illum in tota hac que tribus hæcæ capitulis describitur visione, principis quasi partes agere, colligunt et inde, quod alter eorum que cap. xii, 5, commemoratur, ex illo querit, quando finis sit futurus rerum tam mirabilium, et ab eo responsum fert; et hinc quod hoc in quo versatur loco, viri illius majestas et splendor Danielis oculos animumque ita præstrinxit, ut deliquim passus vocem quidem loquentis audiret, sed verba ejus non perciperet. (vers. 7, 8, 9); unde ille per interpretem cum Daniele egit, vers. 11 et seqq. Michaëlem, populi Judæici principem et defensorem, hic despo. Ibi est interpretum nonnullorum sententia, C. B. Michaëlis quoque et Hengstenbergii, *Die Authentiz Daniels*, pag. 163 et seqq. His qui virum lineis indutum pro Gabriele habent responsum Hengstenberg opere citato, pag. 166 et seqq.

charitatem pro armis habebat, et per ipsam ubique vinebat. Per charitatem Dei servientibus in- deis non cessat: per charitatem proximi, pro lapidantibus interest: charitatis virtute subnixus, vielit Saulum crudeliter servientem: et quem habebat in terra persecutorem, in celo meruit habere consortem,» ait S. Fulgentius, serm. *De S. Stephano*.

Quarto, corpus ejus erat quasi chrysolitho. Id est aureus lapis: gemma enim hæc auro colore transluet, eoque ita ardente, ut aurum cum eo collatum albicare videatur, ait Plinius lib. XXXVII, cap. ix. Hinc chrysolithi nomine subinde comprehenduntur topazii et hyacinthi, qui et ipsi auro sunt colore. Anselmus Boëtius insignis gemmarum Rudolphi II Imperatoris, lib. *De Gemmis*, cap. lxx: «Chrysolithus, inquit, est natura solaris, ejus speciem auro suo colore refert.» Hinc chrysolitho in Rationali pontificis insculpta erat Ephraim, utpote aurea, id est regia tribus regni Israel. Chrysolithus ergo hic significat angelorum naturam præcellentem, celestem et spiritalem, que aliis creaturis eminent, uti sol astris, aurum metallis. Adhæc, licet Aleazar in *Apoc.* xxi, 20, censet chrysolithum non alium quam aureum habere colorem, verius tamen est eum habere aureum cum marino permixtum; inde enim hebraice vocatur *thorsis*, id est marinus. Unde Isidorus: «Chrysolithus, ait, auro similis est cum marini coloris similitudine:» quia enim in eo aureus color non opacatur, sed pellucet, idcirco quasi vitreus est et marinus, eoque refert celestem Jerusalem, de qua ait S. Joannes, *Apoc.* xxi, 18: «Ipsa civitas aurum mundum simile vitro mundo;» et vers. 21: «Plata civitatis aurum mundum, tanquam vitrum pellucidum.» Quocirca opinantur multi chrysolithum esse illum, qui vulgo a gemmaris vocatur chrysolica, ejus color est viridis dilutus, quique multis angulis levigari ac poliri solet, ut excitatus fulgeat. Verum in chrysolica vix apparet color aureus. Adhæc, viridis color non est marinus. Quocirca Anselmus Boëtius loco citato: «Chrysolithus, inquit, verum habet colorem et aquam reubarbaro vel croco tinclam refert. Orientales purissimi auri instar rutilant: Europæi crystalli instar molles cum auro colore, vel multum, vel parum nigricant. Inter hos nonnulli parum flavedinis habent, ut, nisi nigredine a crystallis distinguantur, ab his secerri non possent.» Chrysolithus ergo transluens et marinus congruè Gabrieli, qui lucem suam transfundere, et illuminare venerat Danielem. Plinius, lib. XXXVII, cap. ix, asserit chrysolithum esse optimum, «qui in collatione aurum albicare quadam argenti facie cogit.» Sic Gabriel aurum, id est sapientiam, argenteo, id est sermone sonoro, puro et sincero albicantem, Danieli communicat. Quare Hugo Victorinus, et ex eo Perarius et Fernandus, *visione XXVI*: «Chrysolithus, inquit, fulget quasi aurum, et emittit ex se scintillas ardentes; quocirca significantur hoc lapide

illi, qui intelligunt divinam Scripturam, et id quod intelligunt, aliis demonstrant opere et sermone; et quasi scintillas boni operis et verbi jactant ex se, quibus alii illuminantur et accenduntur.»

Porro Boëtius, Ruens et alii gemmari chrysolitho hæc dant virtutes: Valet, inquit, contra asthma et pectoris angustias, ac contra pusillanimitatem, melancholiam, molestias et timores nocturnos, uti se expertum scribit Ruens, Cardanus, et ex eo Boëtius, cap. lxxvi. Addit Abulensis in *Ezod.* xxviii, 20, valere eum contra demones; quia scilicet valet contra melancholiam, per quam homines vexare et tentare solent demones. Chrysolithus ergo hic notat Gabrielem, qui a Machabæis et Christianis depellit metum Antiochi, et Antiehristi ac demonum, eosque animat et corroborat ut omnia dæmone Dei fortiter superent. In Machabæis vero et Christianis notat eorum invictam constantiam et virtutem in tot adversis resplendentem. Chrysolithus enim ejus est natura, ut «eum lux celet, prodat obscurum. Hæc enim in illo est diversitas, ut nocte igneus sit, die pallidus,» aiant Solinus Polyhistor, cap. xxxii, Isidorus et Abulensis. Sic de chrysolampi scribit Plinius, libro XXXVII, cap. x: «Chrysolampus in Æthiopia nascitur pallidi coloris die, nocte ignei.» Quocirca chrysolithus notat penitentes (est enim marini coloris: unde lacrymas penitentes representat) æque ac patientes, qui Christi amore ardentes omnia adversa generose superant, et fulgent quasi aurum in fornace. Hinc *Apoc.* xxi, 20, chrysolithus notat S. Mattheum apostolum et evangelistam qui sua penitentia et evangelio quasi ignem fax noctem hujus sæculi et Ecclesie illuminavit: ita hic Machabæis et fidelibus in persecutione positus, significat immortale deus et celestem gloriam, quam sua tolerantia et fortitudine adipiscuntur. Audi Mathathiam I *Machab.* ii, 64: «Vos ergo, in ipsa gloriosi eritis;» et I *Machab.* v, 63: «Viri Juda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel, et gentium omnium.» Maldonatus per chrysolithum accipit crystallum, qui celesti albicantique colore est. Verum Hebraeus *מריש* *theris*, non crystallum, sed chrysolithum proprie dictum significat.

Quinto, erat Gabriel facie fulgurante. Hæc significat primo, gloriam angelorum que divine cognitionis fulgore coruscet. Secundo, zelum, terrorem et iram eorum contra impios, hostesque Dei. Idem significat in Machabæis aliusque fidelibus Dei militibus, qui instar fulguris in tenebris idolatriæ et peccatorum emicaverunt, hostesque fidei zelo suo afflaverunt et prostraverunt. Denique fulgur notat gloriam resurrectionis, quam cap. xii, Gabriel Machabæis et fidelibus viriliter pro Deo certantibus proponit et promittit: corpora enim Christi et Sanctorum in resurrectione coruscant ut fulgura. Unde et de angelo qui Christi resurrectionem annuntiavit et representavit dicitur

Matth. xxviii, 3: «Erat autem aspectus ejus sicut fulgur.» Sic et hic Gabriel facie fulgurabat, id est, inquit Theodoretus, splendor illuminans et coruscans a facie ejus emanabat; sicut enim fulguris est scintillare, ita e vultu Gabriels ita illustrato, emicant radii quaquaversum. Hinc tria facie fulgurante representat angelus, sed præsertim secundum. Fulgur enim est symbolum belli acris et celeris, ac bellatorum acrium et ardentium; fulgur enim jungitur eum tonitru, ex eoque quasi flamma erumpit. Audi Plinium, lib. II, cap. xliii: «Si in nube luctetur flatus, aut vapor, tonitrua erit; si erumpat ardens, fulmina; si longiore tractu nitatur, fulgetra, his finit nubem, illis perurunt.» Ibidem cap. lrv: «Fulgur prius cerni quam tonitruum audit (cum simul fiant) certum est. Nec mirum, quoniam lux sonitu velocior.» Rursus, fulmen omnia sternit; et Jupiter, ait Virgilius, I *Georg.*, «disjecit fulmine montes.» Hinc trisulca fulmina, ac fulminantes acies et aquile. Sicut ergo dixit Poeta: «Duo fulmina belli Scipiadæ,» puta Cænes et P. Scipiones: ita fuere «duo fulmina belli Mathathie,» puta Judas et Jonathas, filii Mathathie. Ita et Joannes et Jacobus a Christo vocati fuere Boanerges, id est filii tonitru, hoc est, tonantes et fulminantes. Hæc de caesa angeli optime depinguntur quasi fulgura et corpore fulgure: nil enim eos ita nobis representat ut fulgur.

Sexto, «oculi» Gabriels erant «ut lampas ardens,» Hebræus et Septuaginta, *ut lampas ignis*. Hic significat claritatem intellectus angelici, tum naturalem, tum beatificam, puta lucem glorie, ex qua oritur summus Dei visi amor et fructio. In Machabæis vero hi oculi significant prudentiam, industriam, vigilantiam, quæ in bellis plurimum valent; dux enim belli callidior, quam fortior se oportet, inquit Vegetius. Sed utrumque habeat et indicant oculi fulgurantes, scilicet et caliditatem et acrimoniam pugnandi, præcellentique hostes.

Ita legitur in *Vita S. Francisce vidue Romano* (cap. xv) que mira sanctitate Roma vixit, anno Domini angelicam simili morte conlata, anno Domini 1440, atque a S. D. N. Paulo V Pontifice in Sanctorum catalogo relata est, quod ipsa continuo cernebat oculum suum, quasi juvenem elegantissimum, acris oculis, et vultu in cælum semper suspiciente, ac manibus in formam crucis ad pectus cancellatis (unde et tali figura angelus appingitur ejus imagini) facie ita coruscante, ut ipsa vix in eam intendere posset, ita ut in hoc ejus lumine sine candela noctu per domum ambularet, recitaret divinum Officium aliaque exercitia sua perageret. Si ipsa morbo laborabat, aut a demonibus verberabatur, vel terribilibus spectris percollebat, vel quasi ab angelo lucis tentabatur; Angelus dabat ei signum movendo crines suos, iisque spargendo magnam lucem, ex qua illuminari accipiebat consolationem, illuminationem et robor, ita ut demones confusi abscederent.

Sexto, oculi ut lampas ardens significat claritatem intellectus angelici, tum naturalem, tum beatificam, puta lucem glorie, ex qua oritur summus Dei visi amor et fructio.

Mira S. Francisce, etiam angelicam similitudinem ostendit.

angelus aliam formam, puta vulgari homini similem, et familiarem induit, itaque comiter Daniele affatus, eum sibi restituit. Adde hunc angelum fuisse typum Christi hominis, eaque quoque de causa dicitur similis filio hominis.

TETIGIT LABIA MEA, ET APERIENS OS MEUM, — *q. d.* Os meum, quod antea pre reverentia obtulerat, angelus tangendo aperuit, ut libere, fidenter et prompse cum eo loqueretur. Sic Seraphim tetigit labia Isaie, cap. vi, 7. Loquitur ergo Daniel, atque :

17. ET QUOMODO POTERIT SERVUS DOMINI MEI LOQUI CUM DOMINO MEO? — Daniel vocat se servum, angelum vero Dominum: erat enim augusta et terribili forma, quæ Daniele perculit et plane consternavit. Unde subdit: « Nihil enim in me remansit virum, sed et halitus meus intercluditur, » uti in ingenti pavore et consternatione. Unde Vatablus sic explicat, *q. d.* Actum est de me, vidi angelum. Olim enim putabant Judæi se mortuos, si viderent angelum, adeo tunc apparebat terribilis. Unde Manue pater Samsonis, viso angelo, ait ad uxorem: « Moriemur, quia vidimus Dominum, » *Judic.* xiii, 22. Verum sapientior erat Daniel, et jam metum ei abstererat aut temperarat Gabriel. Itaque verius est quod dixi, Gabrielem tam fulgida specie apparuisse, ac verberasse oculos Danielis, ut ille viribus pene deficeret, et animo linqureretur, vixque posset respirare. Quocirca angelus, hunc splendorem moderans, ait ei: « Pax tibi, » quod licet Vatablus explicet, *q. d.* Incolunitas est tibi, non morieris, nihil detrimenti tibi accidit: tamen verius est angelum imprecare pacem, id est animum, vires et robur Danieli. Subdit enim: « Confortare, et esto robustus. »

18. TETIGIT ME QUASI VISIO HOMINIS. — Tetigit me angelus in specie humana apprensus, et a me visus ut homo. Vide dicta vers. 16.

20. NUMQUIR SCIS? — *q. d.* Non videris nosse cur ad te venerim, sed ego tibi dicam: Veni ut dicere tibi, primo, preces tuas esse exauditas, quoad plenum Hebræorum reditum in patriam. *Secundo*, quid sit populo Persico eventurum. *Tertio*, quid futurum sit in fine mundi, sed revertat cito, ut in conspectu Dei resistam angelo Persarum: nec enim omnino sum securus, gravior enim certamen mihi instare vereor ex angelo Græcorum, de quo vers. 20. Nihilominus priusquam abeo, et ad pugnam redeo, breviter tibi futura nuntio: quæ expressa sunt in scriptura veritatis, id est in libro prescientiæ et predestinationis Dei, quæ verissima et certissima est, ac fallere nequit. « Scriptura » ergo « veritatis » vocatur hic Dei decretum, eo quod instar scripture fixæ ac firmæ sit, nec oblivione aut tempore mutetur. Porro hæc futura sunt tria illa paulo ante dicta, quæ angelus Danieli enarrat duobus cap. sequent., licet S. Hieronymus putet ibi narrari alias visiones; sed quod dixi, videtur verius.

ET NUNC REVERTAR UT PŒLER (ut disputem et rationibus decertem) ADVERSUS PRINCIPES PERSARUM. — Sic grammatici suum habent bellum grammaticale, quo non verberibus, sed verbis inter se configunt de vocibus, et ad ravim usque decertant. Sic philosophi sua habent prelia scholastica, dum suam sententiam hic propugnat, et alter oppugnat. Sic, quod plane huius loco est simile, advocati apud iudicem forensis agunt bellum, dum unus reum capitis ad necem adigere, alter eripere et defendere conatur. Sic Cicero se oratione et verbis preliatum asserit, lib. I ad *Attic.* epist. 11: « Ego, inquit, quamdiu senatus auctoritas mihi defendenda fuit, sic acriter et vehementer preliatus sum, ut clamor concensusque maxima cum laude mea fieret. » Licet enim Gabriel, vers. 12, dixerit Deum exaudivisse preces Danielis, eisque annuisse; tamen verbatim, ne angelus Persarum eas contrariis rationibus et precibus, saltem ex parte subverteret. Festinat ergo, ut contra eum disceptet, et a Deo auditus utriusque rationibus, definitivam sententiam per Daniele et Hebræis impetret. Unde Arabiens vertit: *Nunc ego revertar certare* (ad certandum) *cum rege Persidis.*

CUM EGO EGREDERER, APPARUIT PRINCIPES GRÆCORUM VENIENS. — Cassianus, *Collat.* VIII, cap. xiii, putat hosce principes fuisse angelos malos; unde concludit demones non tantum cum angelis bonis, sed et inter se dissidere ac configere: « Legimus, ait, Græcorum quoque principem similiter alium nuncupari, qui utique favens genti sibi subdite tam populo Israel quam nationi Persarum videbatur adversus. Ex quo liquido pervidetur, quod discordias gentium, et conflictus, ac similitates, quas inter se istis instigantibus gerunt, etiam contra se adversæ exerceant potestates, et illarum vel victoria gaudeant, vel diminutione crucientur: et ob hoc non possunt inter se esse concordæ, dum unusquisque pro his quibus præest, contra alterius gentis presulem iniqua semper emulatione contendit. Verum jam ostendi omnes hosce principes fuisse angelos bonos, non malos; et certe si mali fuissent, non procurassent commoda gentis suæ, uti vult Cassianus, sed ejus exterminium aglassent. Flagrant enim demones ingenti odio hominum omnium. Hunc ergo Græcorum angelum suspectum habuit angelus Danielis, timulique ne ipse faveret angelo Persarum contra se et Hebræos, aut ne quasi tertius tragulam aliquam inieceret, qua retardaret, aut divideret liberationem Hebræorum: ideo enim maturum reditum ad prelium. Id confirmatur ex eo quod mox subijcit: « Nemo est adjutor meus, nisi Michael princeps vester: » ergo angelus Græcorum non erat ei adjutor. Unde et Biblia regia, atque alia sic legunt: *Cum enim egredierer, apparuit princeps Græcorum.* Ubi *est enim* dat causam præcedentium, *q. d.* Illico revertor; ecce enim novum video venire mihi antagonistam, scilicet

principem Græcorum. Unde et Vatablus vertit: *Sed princeps Græcorum adveniit, me egrediente.*

Cur principes Græcorum, id est Macedonum, venerit, quidque egerit aut postulavit a Deo, incertum est. Non dubium est eum Græcorum sibi commissorum causam egisse; ac proinde verisimile est eum petisse ut aliqui Hebræi in Græciam mitterentur, aut Græcis in Perside et aula regis existentibus miscerentur, ibique detinerentur, ut Græcos sensim unius Dei cognitione et cultu imbuerent; itaque ex parte restiti Gabrieli sollicitanti ut omnes in Judæam redirent, ne inter gentes ad idola et gentium vita dedecere.

Secundo, S. Hieronymus putat angelum hunc Græcorum restitisse Angelo Persarum, eorumque tyrannidem et peccata accusasse, ac petisse ut Persis imperio objectis, regnum Alexandri et Macedonum succederet; quod et factum est, ut patet cap. sequenti. Verum hoc factum est post multa tempora scilicet post ducentos annos: unde non videtur hoc tempore angelus pro eo orasse et sollicitasse. Sed responderi potest angelum ignorasse decretum Dei de tot annis dandis regno Persarum; aut, si illud scivit, putasse illud non esse absolutum, sed conditionatum: nam et angelus Danielis ei, cap. seq. vers. 2, tres tantum reges Persarum numerat, qui in Perside regnaturi sint. Forte ergo hic angelus ex hisce aliisque argumentis opinatus est instare finem regno Persarum, petitique illud ad Græcos transferri, tempusque accelerari, ac proinde Hebræos non dimitti, ut Græcis mox regnaturis prodesse, ut dixi in responsione prima.

Tertio, S. Gregorius, XVII *Moral.* cap. vii, putat angelum Græcorum restitisse Hebræis; eo quod Hebræi contra Græcos aliquid ante commississent, eosque læsissent. Hæc mera est conjectura: nam nil tale indicat Scriptura.

Quarto, Maldonatus censet angelum Græcorum, eoque ac alios omnes, excepto Michael, impedivisse Judæorum libertatem, eo quod peccata eorum nondum essent expiata: maxime vero post angelum Persarum id fecisse angelum Græcorum, eo quod sciret regnum Persarum transferendum ad Græcos, ideoque nollet Judæos inde in patriam redire, ut major esset Græcorum præda, atque hæc de causa eum in auxilium angeli Persarum venisse. Verum quis credat hoc de angelo bono, cuius est tueri fideles, nec favere tyrannidi?

Nota: Deus voluit hanc angelorum pugnam fieri, ut scirent homines quantam angelorum et quisque suæ gentis providentiam et curam gerat. Vide hic ergo ut Gabriel et angeli fortiter suos adjuvent, et in præliis dent victoriam. Elesbaan, rex Æthiopiæ, cum Dunaan tyranno Homeritarum pugnaturus, eum ejus castra et fame laborarent, et ab hoste valde premerentur, supplicatione facta, et sacra communione percepta, cum lacrymis Domini invocavit auxilium. Ipse autem eos audivit; et statim vox quædam fuit de celo

audita, quæ dicebat: Gabriel, Gabriel, Gabriel. Confidentes itaque Æthiopes cum decessissent de navibus, et manus consensissent cum hostibus, eos fuderunt, et omnes interfecerunt, etiam regem ipsum catena victum. Vide Baronium, anno Christi 523, ex *Actis Aræta martyris.*

Anno Domini 601, qui numeratur quintus regum Francorum Theodeberti atque Theodorici fratrum, conflatum est civile bellum inter eos atque Clotharium, filium regis Chilperici, heredem vero Guntherami, magnaque facta utriusque cæde, cessit tandem victoria Theodeberto atque Theodorico, fugiente Clothario. In qua pugna, ait Aimoinus, *De Gestis Franc.* lib. III, cap. lxxxvii et lxxxviii, angelus Domini adstantes evaginatim visus est tenuisse gladium.

Tradit Luitprandus, lib. II *Hist.* cap. xiv, Wenceslaum, Bohemiam regem, occurrisse in finibus Duci Carinensi, qui fines regni hujus vastabat, eique obtulisse singulare certamen, in multorum cadibus parceret. Ubi ventum est ad manus, angeli apparere, qui Wenceslaum protegentes arma ministrabant. Quo viso, Dux petit veniam, eaque obtenta discessit.

Congense regnum, anno Domini 1484, Lusitanorum classibus est exploratum. Cumque Christo rex nomen dedisset una cum multis suorum, victoriam mirabiliter de quibusdam rebellibus, vexillo crucis ducto in prælium, reportavit. Joannes nomen hujus regi fuit. Eo defuncto, filius natus major Alfonsoñ fidem patris sequebatur, minor erat omnino alienus: quocirca in certamen acquirendi regni venerunt. Innumeri qui nondum Christum colebant, natum inqrem sequebantur, et maximas copias adversus alterum paucis stipatum militibus conficiebant. Ventum tandem ad pugnam: vix initum prælium, Christi hostes in fugam se prolinus, subito pavore correpti, dederunt. Dux exercitus hostilis captus palam confessus est, se magnam militum copiam in equis insidentem, et crucibus insignitam tantaque luce splendens, ut oculos omnium perstringeret, in prælio conspexisse, ejus metu perterritum eum suis se fugæ commisit. Ita Hieronymus Osorius, lib. III *Hist.*

Beato Moysi abbati quodam tempore tam vehementem intulit impugnationem fornicationis demon, ut quietus in cella sua nequiret diutius permanere. Contulit se itaque ad S. Abbatem Isidorum, æ violentiam insultus hujus accerrimi magna cum animi mestitudine narravit. Cumque e Scripturis sanctis Abbas Isidorus testimonia profertens eum consolaretur, eumque ut in suam cellulam reverteret rogaret, isque ut id faceret, non posset induci; tunc illum Abbas Isidorus ad suæ mansuetudine superiora perduxit, eique dixit: « Respice ad Occidentem, et vide. » Vidit autem versus illum mundi plagam innumerabilem demonum multitudinem venientem cum furore perturbari, et quasi ad prælium præpa-

ratos in conflictum turmatim ruere et pugnare. Dixit ei iterum Abbas Isidorus : « Respice ad Orientem. » Cumque eam in partem attentius oculos coniceret, vidit innumerabilem sanctorum angelorum frequentiam, splendentemque super lumen solis copiam celestium virtutum. Ait tum ei Abbas Isidorus : « Ecce quos in Occidente vidisti, illi ipsi sunt, qui etiam Sanctos Dei impugnant. Quos vero versus Orientem conspexisti, hi sunt quos in adiutorium servis suis mittit Dominus exercituum Deus. Cognosce igitur

quod plures nobiscum sint quam cum illis, sicut dixit Eliseus propheta, ut et S. Joannes ait : Quia major est, qui in nobis est, quam qui in hoc mundo. » His auditis confortatus in Domino, Abbas Moyses reversus est ad cellulum suam, gratus agens, et glorificans Domini Jesu Christi potentiam et bonitatem. Ita habet ejus Vita in *Vitis Patrum*. Plura recenset noster d'Aurout in *Catechis. cap. De Angelis.*

IN SCRIPTURA VERITATIS.— Quenam hæc sit, dixi vers. 20, initio.

CAPUT UNDECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Angelus prædicit Daniæli bella posterorum Alexandri Magni, puta Seleucidarum, regum Asiæ, et Ptoleorum regum Ægypti; ac tandem, vers. 21, descendit ad Antiocham Epiphaniem, in quo Antichristum, ejusque tyrannidem describit.

1. Ego autem ab anno primo Darii Medi stabam ut confortaretur, et roboraretur. 2. Et nunc veritatem annuntio tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside, et quartus ditabitur opibus nimis super omnes : et cum invaluerit divitiis suis, concitabit omnes adversum regnum Græciæ. 3. Surget vero rex fortis, et dominabitur potestate multa, et faciet quod placuerit ei. 4. Et cum steterit, conteretur regnum ejus, et dividetur in quatuor ventos cæli : sed non in posteros ejus, neque secundum potentiam illius, qua dominatus est; lacerabitur enim regnum ejus etiam in externis, exceptis his. 5. Et confortabitur rex Austri : et de principibus ejus prævalebit super eum, et dominabitur ditione : multa enim dominatio ejus. 6. Et post finem annorum fœderabuntur : filiaque regis Austri veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam, et non obtinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen ejus : et tradetur ipsa, et qui adduxerunt eam, adolescentes ejus, et qui confortabant eam in temporibus. 7. Et stabit de germine radicum ejus plantatio : et veniet cum exercitu, et ingreditur provinciam regis Aquilonis : et abutetur eis, et obtinebit. 8. Insuper et deos eorum, et sculpilia, vasa quoque pretiosa argenti et auri, captiva ducet in Ægyptum : ipse prævalebit adversus regem Aquilonis. 9. Et intrabit in regnum rex Austri, et revertetur ad terram suam. 10. Filii autem ejus provocabuntur, et congregabunt multitudinem exercituum plurimorum : et veniet properans, et inundans : et revertetur, et concitabitur, et congregietur cum robore ejus. 11. Et provocatus rex Austri egredietur, et pugnabit adversus regem Aquilonis, et præparabit multitudinem nimiam, et dabitur multitudo in manu ejus. 12. Et capiet multitudinem, et exallabitur cor ejus, et deiciet multa millia, sed non prævalebit. 13. Converteretur enim rex Aquilonis, et præparabit multitudinem multo majorem quam prius : et in fine temporum annorumque teniet properans cum exercitu magno, et opibus nimis. 14. Et in temporibus illis multi consurgent adversus regem Austri : filii quoque prævaricatorum populi tui extolentur ut impleant visionem, et corruent. 15. Et veniet rex Aquilonis, et comportabit aggerem, et capiet urbes munitissimas : et brachia Austri non sustinebunt, et consurgent electi ejus ad resistendum, et non erit fortitudo. 16. Et faciet veniens super eum juxta placitum suum, et non erit qui stet contra faciem ejus : et stabit in terra inclyta, et consumetur in manu ejus. 17. Et ponet faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum ejus, et recta faciet cum eo : et filiam feminarum dabit ei, ut evertat illud : et non stabit, nec illius erit. 18. Et convertet faciem suam ad insulas, et capiet multas : et cessare faciet principem opprobrii sui, et oppro-

brum ejus convertetur in eum. 19. Et convertet faciem suam ad imperium terræ suæ, et impinget, et corruet, et non invenietur. 20. Et stabit in loco ejus vilissimus, et indignus decore regio : et in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in prælio. 21. Et stabit in loco ejus despectus, et non tribuetur ei honor regius : et veniet eum, et obtinebit regnum in fraudulentia. 22. Et brachia pugnantis expugnabuntur a facie ejus, et conterentur : insuper et dux fœderis. 23. Et post amicitias, cum eo faciet dolum : et ascendet, et superabit in modico populo. 24. Et abundantes et uberes urbesingredietur : et faciet quæ non fecerunt patres ejus, et patres patrum ejus : rapinas, et prædam, et divitias eorum dissipabit, et contra firmissimas cogitationes inibit : et hoc usque ad tempus. 25. Et concitabitur fortitudo ejus, et cor ejus adversum regem Austri in exercitu magno : et rex Austri provocabitur ad bellum multis auxiliis, et fortibus nimis : et non stabunt, quia imbutus adversus eum consilia. 26. Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercitusque ejus opprimetur : et cadent interfecti plurimi. 27. Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant, et ad mensam unam mendacium loquentur, et non proficient : quia adhuc finis in aliud tempus. 28. Et revertetur in terram suam cum opibus multis : et cor ejus adversum testamentum sanctum, et faciet, et revertetur in terram suam. 29. Statuto tempore revertetur, et veniet ad Austrum : et non erit priori simile novissimum. 30. Et veniet super eum trieres et Romani : et percutietur, et revertetur, et indignabitur contra testamentum sanctuarium, et faciet : reverteturque, et cogitabit adversum eos qui dereliquerunt testamentum sanctuarium. 31. Et brachia ex eo stabunt, et pollutent sanctuarium fortitudinis, et auferent jube sacrificium : et dabunt abominationem in desolationem. 32. Et impii in testamentum simulabunt fraudulentem : populus autem sciens Deum suum, obtinebit, et faciet. 33. Et docti in populo, docebunt plurimos : et ruent in gladio, et in flamma, et in captivitate, et in rapina dierum. 34. Cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo, et applicabuntur eis plurimi fraudulentem. 35. Et de eruditis ruent, ut conflentur, et eligantur, et dealbentur usque ad tempus præfinitum : quia adhuc aliud tempus erit. 36. Et faciet juxta voluntatem suam rex, et elevabitur, et magnificabitur adversus omnem deum : et adversus Deum deorum loquetur magnifica, et dirigetur, donec compleatur iracundia : perpetrata quippe est definitio. 37. Et Deum patrum suorum non reputabit : et erit in concupiscentiis feminarum, nec quemquam deorum curabit : quia adversum universa consurget. 38. Deum autem Maozim in loco suo venerabitur : et Deum, quem ignoraverunt patres ejus, colet auro, et argento, et lapide pretioso, rebusque pretiosis. 39. Et faciet ut muniat Maozim cum Deo aliens, quem cognovit, et multiplicabit gloriam, et dabit eis potestatem in multis, et terram dividet gratuito. 40. Et in tempore præfinito preliabitur adversus eum rex Austri, et quasi tempestas veniet contra illum rex Aquilonis, in curribus, et in equibus, et in classe magna, et ingreditur terras, et conteret et pertransiet. 41. Et introibit in terram gloriosam, et multæ corruent : hæc autem solæ salvabuntur de manu ejus, Edom, et Moab, et principium filiorum Ammon. 42. Et mittet manum suam in terras : et terra Ægypti non effugiet. 43. Et dominabitur thesaurorum auri et argenti, et in omnibus pretiosis Ægypti : per Libyam quoque et Ethiopiam transibit. 44. Et fama turbabit eum ab Oriente et ab Aquilone : et veniet in multitudine magna ut conterat et interficiat plurimos. 45. Et figet tabernaculum suum Apadno inter maria, super montem inclytum et sanctum : et veniet usque ad summitatem ejus, et nemo auxiliabitur ei.

Vers. 1.

4. EGO AUTEM AB ANNO PRIMO DARIÏ STABAM UT CONFORTARETUR.— Non sunt hæc verba Danielis, ut vult S. Hieronymus, sed angeli cum Daniele loquentis : angelus enim orationem cap. præced. exemplam hic conseruat, ut patet ex ipsa serie con-

textus, maxime ex fine cap. præced. et ex vers. hic alisque seq. (1). Ita Theodoretus et Hebr.

Asitur de bellis

(1) Ea de causa quidam notant distinctionem capitulum hæc loco minus concludant esse, quippe dividentem, que